

Therefore, the study of this aspect is very interesting and promising for historical science. The authors note that the study of this issue ethnographers started late twentieth century. and lasts for twenty-first century. In the article features views and contribution to the development of scientific subjects leading scientists museum covering the history Mariupolschyny and neighborhoods. Study researchers Mariupol museum based on original sources, which are deposited in the museum and archive this material. Scientific use of local lore represents a significant scientific interest for the history of Ukrainian Cossacks, and for studying the history of Mariupol district.

Key words: *Separate Zaporozhye Cossacks, Azov Cossack troops, Iosyp Gladkii, Mariupol county, Mariupol Greek court, Mariupol local history museum, historiography.*

РЕЦЕНЗЕНТИ: *Пономарьова І.С., д.і.н., проф.; Чура В.І., д.і.н., проф.*

УДК 84(477.6-2Мар)«1917»(045)

В.М. Романцов

ДЕМОКРАТИЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В МАРИУПОЛІ НА ПОЧАТКУ РЕВОЛЮЦІЇ 1917 р.

В статті аналізуються недостатньо дослідженні в історіографії питання щодо здійснення демократичних перетворень у м. Маріуполі на початку революції 1917 р. У роботі використані не залучені раніше до наукового обігу матеріали газети «Мариупольская жизнь», що дозволило більш повно розглянути різні аспекти означеної теми.

Ключові слова: *Маріуполь, революція, демократичні перетворення, суспільні процеси, «Мариупольская жизнь».*

Висвітлення питань демократичних перетворень у Маріуполі на початку революції 1917 р. становить безумовний науковий інтерес, оскільки дозволяє простежити певні витoki та історичні традиції розвитку демократичних процесів у великому економічному, культурному, адміністративному центрі Приазовського краю – одного з важливих регіонів на південному сході України. Аналіз зазначеної проблеми дозволяє з'ясувати суспільні настрої маріупольської громади, які виявилися протягом перших революційних днів, інтенсивність процесу реформування владних інституцій, місце тих чи інших суспільних та політичних сил у зазначених подіях. Дослідження показує також регіональні особливості Північного Приазов'я в питаннях здійснення демократичних перетворень на початку революційних подій 1917 р.

До нашого часу ця наукова проблема залишалася поза увагою дослідників. Протягом радянської доби вивчення демократичних процесів, які відбувалися в країні загалом та в Маріуполі зокрема, для істориків не було актуальним з ідеологічних міркувань, оскільки пануюча комуністична ідеологія відкидала демократичні цінності. Незначний матеріал з теми дослідження подано в узагальнюючій праці співробітників Маріупольського краєзнавчого музею [1]. Демократичні перетворення в Маріуполі в березні 1917 р. у загальному вигляді розглянув у популярному нарисі маріупольський краєзнавець П. Мазур [6]. Означену наукову проблему певною мірою висвітлювали київські історики [3]. Л. Якубова та В. Романцов з'ясували деякі аспекти досліджуваної теми стосовно греків Приазов'я [17; 20]. Але загалом проблема демократичних

перетворень у Маріуполі в березні 1917 р. не отримала належного висвітлення. У зв'язку з цим є необхідність розширити джерельну базу дослідження та переосмислити питання суспільного розвитку Маріуполя в умовах демократичних перетворень у березні 1917 р.

Мета роботи полягає в дослідженні питань демократичних перетворень, які здійснювалися у Маріуполі на початку революційних подій 1917 р. Широку, різноманітну інформацію про них подавала газета «Мариупольская жизнь», яка в той час мала загальноросійську демократичну політичну орієнтацію.

Перед початком Першої світової війни Маріуполь був досить великим індустріальним, портовим містом, повітовим центром Катеринославської губернії на її південному сході з населенням близько 57,75 тис. мешканців. Протягом війни за рахунок переселенців їх кількість зросла в 1,5 р. до 86,5 тис. осіб [1, 116]. Завдяки металургійним заводам «Нікополь» та «Російський провіданс», морському порту на Азовському узбережжі, активній діяльності місцевого купецтва, інтелігенції Маріуполь здобув великий вплив на економічний та культурний розвиток всього регіону Приазов'я. Місто було центром економічних, культурних інтересів чисельних навколишніх сільських громад.

Важливо також відзначити наявність в Маріуполі полярних соціальних сил: з одного боку, чисельний загін робітників, які перебували під впливом російських соціал-демократів та есерів, а з іншого – впливові кола ліберально налаштованих підприємців, представників інтелігенції, службовців – прихильників конституційно-демократичної партії. Виявлялися також національно-культурні та політичні інтереси різних етнічних спільнот – українців, росіян, греків, вірмен, євреїв. Зазначені чинники суттєво впливали на розвиток демократичних процесів у Маріуполі на початку революційних подій 1917 р.

Протягом 23 – 27 лютого 1917 р. в Петрограді зростала революційна активність робітників, демократичної громадськості, солдатських мас. Але до початку березня мешканці Маріуполя не були поінформовані про ці події. Місцева газета «Мариупольская жизнь» давала традиційну цензурно дозовану аполітичну інформацію про події в імперській столиці та про місцеве життя. 26 лютого місцевий орган масової інформації повідомляв про «надзвичайно важливу» на той час постанову військового губернатора Маріуполя щодо ув'язнення та вислання за межі губернаторства Г. Гінової за продаж спиртних напоїв, про новий замах на Ллойд-Джорджа, хворобу Вільсона, продовольчу кризу в Німеччині та ін. [7].

Тим часом, у Петрограді відбувся державний переворот, який призвів до падіння самодержавства в одній з найбільш деспотичних монархій світу та обумовив початок демократичних перетворень на всій величезній імперській території, в тому числі, в українських землях, на теренах Приазов'я. 27 лютого 1917 р. опівночі в Петрограді було створено Тимчасовий комітет членів Державної Думи, який за «важких умов внутрішньої руйнації» вирішив «взяти в свої руки відновлення державного та громадського порядку». 2 березня 1917 р. було створено Тимчасовий уряд на чолі з князем В. Львовим, який взяв на себе відповідальність за подальші реформи в країні. О 3-й годині ранку 3 березня російський цар Микола II Романов зрікся престолу.

4 березня на ім'я маріупольського військового губернатора генерал-майора Пименова надійшла телеграма з Севастополя від командуючого Чорноморським флотом адмірала О. Колчака, який повідомив, що цар Микола II зрікся престолу і передав Верховне Головнокомандування збройними силами держави Великому князю Миколі Миколайовичу. Там же була поміщена інформація про створення Тимчасового уряду. Телеграму про перехід центральної державної влади до рук виконавчого

комітету Державної Думи отримали Маріупольські військово-промисловий та біржевий комітети [8].

Перші офіційні повідомлення про революційні події в Петрограді 27 лютого – 3 березня 1917 р. були надруковані в газеті «Мариупольская жизнь» за 5 березня 1917 р. В цьому ж номері було опубліковано Маніфест царя Миколи II про зречення з престолу, а також повідомлення про зречення з престолу Великого князя Михайла Олександровича [8]. Про ці надзвичайної ваги новини маріупольці дізналися з запізненням. Пізніше газета «Наша правда» зазначала, що маріупольська поліція кілька днів намагалася приховати факт зречення царя [19].

3 – 4 березня 1917 р. за ініціативою громадських організацій у Києві була створена Українська Центральна Рада [2, с. 219], почалася Українська революція. Про цю подію не повідомляла маріупольська преса того часу, але вона мала безумовний вплив на діяльність місцевих українців. Протягом березня в Маріуполі формувалося українське товариство [14; 16].

З одного боку, деякі джерела вказують на те, що революційний процес в Маріуполі ускладнювала протидія старої влади [19]. З іншого боку, відомий маріупольський громадсько-політичний діяч того часу І. Пічахчі, згадуючи через три тижні ті події, зазначав: «У перші хвилини після отримання в Маріуполі повідомлень про те, що відбулося в Петрограді, місцева влада зовсім розгубилася, розгубилося і населення, за виключенням невеликої організованої частини заводських робітників та деяких місцевих інтелігентських громадських організацій. ... Важкі це були хвилини та умови. Повної впевненості в безповоротності того, що відбулося, відсутності небезпеки катастрофи не було» [15].

Ще до появи офіційних повідомлень маріупольці дізналися про революційні події в Петрограді і відреагували на них. 2 березня 1917 р. в Маріуполі різні політичні партії провели мітинги, на яких вітали революцію й очікувану свободу [1, с. 132 – 133].

За кілька днів міністр торгівлі та промисловості щойно створеного Тимчасового уряду, член Державної Думи О. Коновалов у своїй телеграмі закликав Маріупольський біржевий комітет «напружити всі сили для вирішення завдань державного та економічного будівництва, які стоять перед країною». Наголошувалося, що «виключна важливість історичного моменту вимагає від Уряду та громадських сил дружної, узгодженої роботи щодо найшвидшої ліквідації форм старого режиму, які віджили себе та втілення в життя нових принципів, які забезпечать досягнуту народом перемогу» [10].

У березні 1917 р. Маріуполь жив в атмосфері революційної ейфорії свободи, демократичного оновлення, щирих сподівань на швидкі суспільні перетворення. Відображаючи загальний настрій революційного піднесення, газета «Мариупольская жизнь» у номері за 7 березня зазначала: «Те, чого так довго та пристрасно чекала вся Росія, до чого, як до сонця нестримно прагнула думка народна, здійснилося. ... І зараз перед багатомільйонним населенням Росії відкриваються найширші, найсвітліші перспективи» [9]. Демократичний початок революції давав людям надію на успішне здійснення суспільних реформ. Були сподівання на те, що нова влада вирішить назрілі гострі економічні, соціальні та політичні проблеми.

В суспільному житті Маріуполя того часу важливу роль відігравали робітники металургійних заводів. З перших днів березня 1917 р. у місті помітне місце посіла Маріупольська рада робітничих депутатів. В існуючій історичній літературі містяться різні тлумачення щодо питання її створення. За радянського часу, з певних ідеологічних міркувань, ця проблема висвітлювалася побіжно. Більшовицька газета «Наша правда» в листопаді 1927 р. зазначала, що 2 березня 1917 р. в Маріуполі у

приміщенні земства було створено робітничий комітет, який провів вибори до ради робітничих депутатів. При цьому в газеті висловлювався жаль з приводу того, що до виконкому ради потрапили «всі стародумці-юристи» [19].

В статті про Жданов (так з 1948 по 1989 рр. називався Маріуполь), опублікованій в «Історії міст і сіл УРСР» (Донецька область) констатовалося, що 2 березня в місті було обрано раду робітничих депутатів, проте «більшість у ній захопили меншовики та есери», які «сприяли створенню ... т. зв. Громадського комітету, який очолив комісар Тимчасового уряду» [5, с. 396]. Нападаючи на «меншовицько-есерівську більшість» Маріупольської робітничої ради, радянські історики не намагалися пояснити сутність питання, обмежуючись традиційними ідеологічними кліше. Сучасні маріупольські краєзнавці, уникаючи подібних штампів, констатують, що рада робітничих депутатів була створена 2 березня 1917 р. на заводах Нікополь-Маріупольського товариства та «Російський Провіданс» [1, с. 133].

Факти свідчили про те, що маріупольські робітники-металурги на початку демократичної революції були політично активні, але не захоплені ліворадикальними настроями і перебували під впливом реформістських політичних сил – есерів та меншовицького крила російських соціал-демократів. Радикально налаштовані місцеві більшовики на цей час ще не повернулися з ув'язнення. Та й загалом у місті та повіті тоді панували ліберальні, помірковані настрої. До процесу суспільного оновлення в Маріуполі включалися громадські кола різної політичної спрямованості, але значною мірою орієнтовані на демократичні цінності.

5 березня голова Тимчасового уряду князь В. Львов відправив головам губернських земських управ циркулярну телеграму, в якій повідомлялося про рішення Уряду щодо усунення губернаторів та віце-губернаторів від виконання ними їх обов'язків та стосовно тимчасової передачі їх головам губернських земських управ, зберігаючи за ними також керівництво управами. На голів повітових земських управ були покладені обов'язки повітових комісарів Тимчасового уряду. Передбачалося також, що розпорядженням органів місцевого самоврядування поліція повинна була реформуватися на міліцію [10]. Під впливом урядових реформаторських рішень розпочалася реорганізація владних інституцій в Маріуполі.

5 березня відбулися об'єднані збори представників маріупольських міських громадських організацій, ради робітничих депутатів, кооперативних, торгівельно-промислових та ремісничих союзів, солдатів та офіцерів, на яких було створено Маріупольський міський об'єднаний комітет громадських організацій, очолений представником партії конституційних демократів, колишнім депутатом I російської Державної Думи М. Земцовим «для найшвидшого подолання руйнації, викликані старою владою та для управління всіма справами міста» [9]. В «Історії міст і сіл УРСР» було зазначено, що це був комісар Тимчасового уряду у Маріуполі [5, с. 396].

На цих перших зборах було вирішено до створення міліції залишити міську та заводську поліцію «при виконанні її обов'язків». Вирішено також заарештувати архів жандармського відділення в місті та охоронного відділення на заводі. Жандармському підполковнику Купріянову було наказано «тимчасово залишити зброю та справочинство у справах військового шпигунства». Ці розпорядження були виконані комісарами зборів за участю військових частин [9].

В ніч з 6 на 7 березня в приміщенні театру «Гігант» відбулося об'єднане засідання понад 100 представників [10] від Міської думи, земства, громадських організацій та ради робітничих депутатів [13]. Як зазначалося з цього приводу в газетному звіті, там зібралися «представники майже всіх верств населення, починаючи від робітників у косоворотках і закінчуючи представниками установ у візитках». Збори проходили під

головуванням М. Земцова, який у своїй промові «закликав усіх сприяти порядку та спокою в місті не вірити тим темним чуткам, які продовжують поширювати нечисленні клевети скинутої влади».

Збори завершили свою роботу близько 3-ї години ночі 7 березня. В заключній частині зборів, після півночі, на початку 7 березня, згідно газетного звіту, було обрано членів Маріупольського міського громадського виконавчого комітету, який отримав владні повноваження [10]. До виконавчого комітету увійшли представники Маріупольського гарнізону, кооперативних, торгівельно-промислових організацій та члени ради робітничих депутатів. Члени громадського виконавчого комітету були обрані одногосно [1, с. 133].

Точний список членів Маріупольського громадського виконавчого комітету було офіційно оприлюднено наказом військового губернатора та начальника гарнізону Маріуполя від 9 березня 1917 р., а також направлено телеграфом командуючому Чорноморським флотом. До складу виконавчого комітету були обрані М. Земцов (голова), 3 депутати від гарнізону, 1 депутат від офіцерів, Андреев, В. Балясов, В. Бахалов І. Березський, С. Бехтеров, О. Бутенко, В. Гіацингов, М. Гріенко, І. Гуревич, І. Коваленко, Т. Коваленко, П. Кочеван, Є. Новіков, І. Павлов, І. Пічахчі, К. Пічахчі, Г. Псалті, Д. Розенталь, П. Роскошинський, М. Савін, І. Синицин, І. Славкін, М. Хайкін (всього 28 осіб) [10; 13]. Більшість їх була прихильниками ліберальних демократичних перетворень. Передбачалося, що виконавчий комітет візьме на себе управління містом, буде займатися «справою громадської безпеки, порядку та спокою міста Маріуполя та пов'язаних з ним питань» [10].

Формування Маріупольського міського громадського виконавчого комітету відбувалося з вечора 6 березня до ранку 7 березня. Перше засідання цього органу влади відбулося одразу ж після зборів і продовжувалося до 6-ї години ранку [10]. На пропозицію І. Пічахчі, для фінансових потреб громадського виконавчого комітету було відкрито кредит в розмірі 5 тис. руб. [11].

Першим комітет розглянув питання про роззброєння дискредитованої в суспільстві колишньої царської поліції та створення народної міліції. Для керівництва нею було запроваджено посаду головного комісара, на яку призначено присяжного повіреного П. Роскошинського. Його помічником став земський службовець Т. Коваленко. Були також призначені комісари та їх помічники до трьох частин міліції та заводу. До складу міліції було вирішено залучити «поранених військових чинів», робітників та інших добровольців [10].

На засіданні громадського виконавчого комітету 7 березня було вирішено відсторонити від служби маріупольського поліцмейстера Глинського, приставів, їх помічників, околоточних наглядачів, городових старої поліції, та відправити їх до військового начальника, за виключенням тих, проти кого буде відкрите судове переслідування. Члени комітету ініціювали перед командуючим Чорноморським флотом питання про заміну жандармського підполковника Купріянова на іншу особу в питаннях протидії військовому шпигунству та здійснення військової цензури, оскільки його перебування в місті викликало суспільне невдоволення [11]. Проте й після цього зазначене питання не вирішувалося. Через це на засіданні громадського виконавчого комітету 8 березня найперше, що було вирішено, негайно відсторонити підполковника Купріянова, оскільки його перебування на займаній посаді «становило загрозу для нового державного порядку загалом та особливо в Маріуполі». Було відсторонено також всіх жандармських нижніх чинів. Всіх їх вирішено затримати, а всю зброю та справи відібрати [13].

Важливим було питання про формування міліції. Для несення служби в ній громадський виконавчий комітет вирішив за сприяння ради робітничих депутатів запросити робітників.

З початком демократичної революції в суспільних процесах у Маріуполі, як і в інших регіонах України, активізувалася роль солдатських мас. З 1914 р. у Новоселівці знаходився стаціонарний літній табір та навчальний полігон 24-го Маріупольського запасного піхотного полку, чисельність солдат у якому в літні періоди досягала 7 тис. осіб [18]. Вслід за відомим наказом №1 Петроградської ради про демократизацію в Російській армії 7 березня наказом військового губернатора та начальника гарнізону м. Маріуполя було відмінено іменування солдатів «нижній ранг», офіцери були зобов'язані звертатися до солдатів на «Ви», було відмінено статутні обмеження, встановлені для військових чинів [10]. На початку революції більшість солдатів та офіцерів підтримували нову демократичну владу [12].

На засіданнях громадського виконавчого комітету 8, 9 березня було прийняте рішення «визнати 10-е березня національним святом свободи російського народу та урочисто відсвяткувати його в Маріуполі» [13]. Масова демонстрація демократичної громадськості міста на підтримку революції та суспільних реформ, яка відбулася в місті 10 березня 1917 р. стала певним рубежем у здійсненні демократичних процесів у Маріуполі. У цій політичній акції, згідно газетного звіту «Мариупольской жизни», взяли участь близько 50 – 60 тис. громадян. Серед демонстрантів була численна, різноманітна «публіка», в тому числі, солдати, учні учительської гімназії. Під звуки військового оркестру «продефілювали» окремі частини військ. Вперше в цих подіях заявили про себе представники національних спільнот. Поряд з гаслами російською мовою на мітингу були представлені також плакати українською та єврейською мовами [12].

Аналіз революційних подій кінця лютого – початку березня 1917 р. засвідчує, що їх з радістю вітала маріупольська громадськість. У перші дні революції в суспільстві панувала ейфорія революційного піднесення, сподівань на оновлення всіх сфер життя. Це особливо яскраво виявилось під час масових акцій, які відбувалися в місті 10 березня 1917 р.

Демократичні революційні перетворення в Маріуполі підтримали робітники металургійних заводів, солдати маріупольського гарнізону, учні, студенти, підприємці, представники інтелігенції, службовці, репрезентанти різних національних спільнот міста, що свідчило про створення широкої демократичної коаліції.

Більшість маріупольської громади, політичних сил міста в той час мала загальноросійську орієнтацію, що відповідало певним історичним реаліям того часу. Але досить швидко в Маріуполі з'явилися перші прояви українського визвольного руху. Це була ознака суспільно-політичних змін, які відбувалися за умов Української революції.

Вже в перші дні революції на демократичних засадах було створено Маріупольський міський громадський виконавчий комітет, Маріупольську раду робітничих депутатів. Було ліквідовано стару поліцію та жандармерію, які дискредитували себе. Поліцію замінила новостворена міліція. Нова демократична влада діяла динамічно, активно, працюючи іноді навіть вночі. Більшість суспільних проблем цього часу в Маріуполі вдавалося вирішувати, уникаючи конфронтацій. Загалом, потрібно зазначити, що в березні 1917 р. нова демократична влада в Маріуполі демонструвала толерантність у соціальному та національному питаннях.

Аналіз суспільних процесів у Маріуполі на початку демократичної революції 1917 р. свідчить про те, що вони відображали і загальні демократичні тенденції, які виявлялися в масштабі всієї країни, і певні регіональні особливості краю.

Надалі необхідно продовжити дослідження суспільних процесів на теренах Маріупольського повіту, оскільки в межах невеликої за обсягом статті неможливо охопити всі аспекти означеної проблеми.

Список використаної літератури

1. Божко Р. П. Мариуполь и его окрестности: видгляд из XXI века / Р. П. Божко, Т. Ю. Були, Н. Н. Гашененко и др. – Мариуполь: Рената, 2006. – 355 с.
2. Верстюк В. Ф. Україна від найдавніших часів до сього дня: Хронологічний довідник / В. Ф. Верстюк, О. М. Дзюба, В. Ф. Репрнцев. – Вид. 2-ге, доп., доправ. – К. : Наукова думка, 2005. – 718 с.
3. Греки на українських теренах. Нариси з етнічної історії. Документи, матеріали, карти / М. Дмитрієнко, В. Литвин, В. Томазов, Л. Яковлева, О. Ясь. – К. : Либідь, 2000. – 488 с.
4. Гусько А. С., Музыченко Ф. Ф., Алейников В. Д., Николенко Л. Ф., Осипенко А. Д., Конопенко И. К. Генеральному секретарю Центрального комитета КПСС товарищу Брежневу Леониду Ильичу. Апрель 1970 г. Жданов // Кафедра історичних дисциплін Маріупольського державного університету. Поточний архів. – Ф. 2. Історія Приазов'я – Оп. 1. Сімейний архів А. Могильного. – Справа 1. – Арк. 1.
5. Історія міст і сіл УРСР. В 26-ти т. Донецька область. – К. : Головна редакція Української радянської енциклопедії АН УРСР, 1970. – 992 с.
6. Мазур П. И. 1917 год. Мариуполь: От февраля до октября. Историческая хроника П. И. Мазур. – Мариуполь: Азовье, 2007. – 40 с.
7. Мариупольская жизнь. – 1917. – 26 февраля.
8. Мариупольская жизнь. – 1917. – 5 марта.
9. Мариупольская жизнь. – 1917. – 7 марта.
10. Мариупольская жизнь. – 1917. – 8 марта.
11. Мариупольская жизнь. – 1917. – 9 марта.
12. Мариупольская жизнь. – 1917. – 12 марта.
13. Мариупольская жизнь. – 1917. – 14 марта.
14. Мариупольская жизнь. – 1917. – 18 марта.
15. Мариупольская жизнь. – 1917. – 21 марта.
16. Мариупольская жизнь. – 1917. – 25 марта.
17. Романцов В. М. Грецькі села Північного Приазов'я в перший період Української національно-демократичної революції / В. М. Романцов // Історичні та політологічні дослідження. – 2010 - № 3 – 4. – С. 146 – 151.
18. Справка-формуляр по истории органов советской власти в Жовтневом районе гор. Жданова (б. Мариуполь) // Кафедра історичних дисциплін Маріупольського державного університету. Поточний архів. – Ф. 2. Історія Приазов'я. – Оп. 1. Сімейний архів А. Могильного. – Справа 2. – Арк. 1.
19. Як творилася революція на Маріупольщині // Наша правда. – 1927. – 2 листопада.
20. Якубова Л. Д. Маріупольські греки (етнічна історія): 1778 р. – поч.. 30-х р. ХХ ст. / Л. Д. Якубова. – К., 1999. – С. 51 – 62.

Стаття надійшла до редакції 19.01.2015 р.

V. Romantsov

**DEMOCRATIC REORGANIZTIONS IN MARIUPOL IN THE BEGINNING OF
THE REVOLUTION OF 1917**

The article analyzes issues of democratic reorganizations in the city of Mariupol in the beginning of the Revolution of 1917 which are insufficiently studied in historiography. The work used the newspaper "Mariupol'skaya zhizn'" entries previously non-involved in the scientific usage. It enabled to examine various aspects of the mentioned above subject matter more completely.

During the period of the First World War Mariupol was a sufficiently large industrial, port city and uyezd center of Katerynoslavskaya gubernia in its South-East. Mariupol community gladly welcomed the revolutionary events late in February – early in March of 1917 in the Russian capital. On the first days of the Revolution there reigned euphoria of revolutionary enthusiasm and hopes for renewal in all spheres of life. It manifested itself especially vividly during the mass actions taking place in the city on the 10th of March, 1917.

The democratic revolutionary reorganizations in the city were endorsed by the workers of the iron and steel works, soldiers of Mariupol garrison, pupils, students, entrepreneurs, intellectuals, office workers, representatives of different city communities. That fact proved the creation of a broad-based democratic coalition.

The majority of Mariupol community and the city's political powers at the same time declared its belonging to the Russian political space that corresponded to the certain realia of that time. But soon enough the first manifestations of Ukrainian liberation movement appeared in Mariupol. It was a sign of social and political changes taking place during Ukrainian revolution in the country and in the city.

As early as the first days of the Revolution Mariupol public executive committee and Mariupol council of labourer delegates were founded on the basis of the democratic principles. The old police and gendarmerie which discredited themselves were abolished. The police was substituted for newly founded militia. The new democratic power acted dynamically and actively. The majority of the social problems of that time in Mariupol were solved without confrontations.

Key words: *Mariupol, Revolution, democratic reorganizations, social processes, "Mariupol'skaya zhizn'"*.

РЕЦЕНЗЕНТИ: *Лусак В.Ф., д.і.н., проф.; Молчанов В.Б., к.і.н., с.н.с.*

УДК 930.2(477)Гру«1907/1914»

N. Romantsova

M. GRUSHEVSKYI'S SCIENTIFIC ACTIVITIES (1907 -- 1914): HIGHLIGHT OF THE PROBLEM IN THE WORKS BY HISTORIANS IN THE EARLY 20TH CENTURY

The article examines the issues of covering the problems of M. Hrushevsky scientific and publicistic activity in 1907-1914 and its impact on the scientific and social and political life of Naddniprovska region of Ukraine made by the historians of the first third of the XXth century. The historiographic analysis of the prominent scientist's works enabled to define the scale of his work during the period when he became one of the most outstanding personalities of the Ukrainian Historical science and of the social and political life.

Historiographic analysis revealed the contemporary researchers' interest in studying scientific activity of M. Hrushevsky who examined the problems of the Ukrainian nation's past as well as topical contemporary subjects. There appeared polarization of ideas as to the appraisal of the researcher's scientific work mainly on the political basis. On the one hand V.